

RAKAMLARLA KOMPLO TEORİLERİ ARASINDA İKLİM GÖÇÜ

Göç, insanlık tarihi kadar eski bir olgu olup, insanın daha iyi bir yaşama kavuşabilmek yahut bulunulan yerde mevcut zorluklardan kaçabilmek için göstermiş olduğu bir refleks olarak kabul edilebilir.

Prof. Dr. Hamza ATEŞ

İnsanoğlu tarihsel süreç boyunca farklı nedenlerle toplu göçler yaşamıştır. Bu göçlerin siyasal, çevresel, sosyal ve iktisadi birçok nedeni olabilir. Eğer göç, ağırlıklı olarak bir grup insanın yaşamlarını veya yaşam koşullarını olumsuz etkileyen çevrede meydana gelen ani veya aşamalı değişiklik nedeniyle gerçekleşiyorsa, orada çevresel göç söz konusu olmaktadır. İklim değişikliğinden kaynaklanan olumsuzluklar karşısında meydana gelen kitlesel insan hareketliliği ise iklim göçü olarak tanımlanmaktadır (Güreşçi, 2023). "İklim değişikliğinin beraberinde getirdiği kuraklık, sel, gıda ve su yetersizliği, dünyada milyonlarca insanın ölümüne yol açtığı ve bu tür trajediler karşısında insanların yapabileceği en kestirme ve sonu da tam olarak bilinmeyen bir tür kaçış olan iklim göçüne maruz kalacağı öngörülmektedir" (Güreşçi, 2023: 123).

İklim değişikliğinin insan üzerine etkisi, kısa, orta ve uzun dönem olmak üzere üç dönemde incelenebilir. Kısa vadede besin zincirinin bozulması, doğal afetler ve ortalama bir insanın yaşamının zorlaşması gibi doğrudan etkiler meydana

gelirken; orta ve uzun vadede insanın iklim değişikliği karşısında adaptasyon sınırı aşılmaktadır. İklim değişikliğinin neden olduğu salgın hastalıklar, tarım alanlarının daralması, su kaynaklarının kuruması ve kıtlık gibi sonuçlar ne kadar görünür hale gelir ve bunlar karşısında mevcut teknolojik ve iktisadi imkanlarla başa çıkma oranı ne kadar düşük kalır ise, o bölgede bulunan

insanlar için alarm seviyesi o kadar yükselmekte ve daha iyi doğal şartların bulunduğu coğrafyalara göç eğilimi yükselmektedir (Bilben, 2019). Dünyamız, daha önce küresel soğumayı ifade eden Buzul Çağı gibi mega iklim değişikliğinin yanında, farklı kıtalarda ve daha sınırlı olarak insan hayatını olumsuz etkileyen orta ve mikro ölçekli iklim değişiklikleri de yaşamıştır. Bu değişiklikler, genellikle kitlesel göçlere neden olmuş ve insanoğlu farklı kıtalara böylece yayılım göstermiştir. Afrika kıtasının orta kısmının çölleşmesi

sonucu kıtanın güneyine kuzeyine ve hatta diğer kıtalara gerçekleşen göç hareketliliği ile Orta ve Kuzey Doğu Asya'da iklimin elverişsiz hale gelmesi sonucu meydana gelen Türk kavimlerinin göçü, bu konuya iki güzel örnek durumdadır. Görüldüğü üzere, göçebeler dünya medeniyetlerinin

"Dünyamız, daha önce küresel soğumayı ifade eden Buzul Çağı gibi mega iklim değişikliğinin yanında, farklı kıtalarda ve daha sınırlı olarak insan hayatını olumsuz etkileyen orta ve mikro ölçekli iklim değişiklikleri de yaşamıştır."

1 Prof. Dr. Hamza Ateş, İstanbul Medeniyet Üniversitesi, Siyasal Bilgiler Fakültesi, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Öğretim Üyesi.

oluşumunda büyük rol oynamışlardır.

Şu anda gündemde olan iklim değişikliğinin ise, yine küresel çapta ancak bu kez endüstri kaynaklı ve küresel ısınma şeklinde meydana geldiği söylenmektedir. İklim değişikliği sonucu meydana gelen deniz seviyesinin yükselmesi, tarım arazilerinin verimsizleşmesi, çölleşme ve su kaynaklarının yok olması, seller ve yağış rejiminin değişmesi gibi nedenlerle birçok insan ülke içinde ve farklı ülkelere göç etmek zorunda kalmaktadır. Bir IDMC raporu (IDMC, 2021: 6) 2020'de 40 milyondan fazla ülke içi ve dışına göç olayı tespit edildiğini kaydetmiştir. İklim değişikliği kaynaklı göçleri, hızlı ve ani gelişen afetlerle ilgili göçler ve yavaş ve kademeli gelişen afetlerle ilişkili göçler olmak üzere iki gruba ayırmak mümkündür (Balcılar, 2022: 122). Her iki grubu bir arada düşünerek, iklim göçünün sebepleri şu şekilde sıralanabilir:

- Seller, Yaşam alanlarının ve tarıma elverişli alanların sular altında kalması
- Fırtına, hortum ve Kasırgalar
- Deniz Seviyesi Yükselmesi
- Artan Sıcaklıklar, Kuraklık ve Çölleşme
- Aşırı hava ve sıcaklık değişimleri
- Tarımda verimin hızla düşmesi
- İçilebilir su kaynaklarının azalması ve

yok olması

- Salgın hastalıkların artması

ULUSLARARASI HUKUKTA OLMAYAN FİİLİ DURUM: İKLİM MÜLTECİLİĞİ

İklim göçünü tanımlayıp ülkelere ortak yükümlülükler getiren bir çerçeve uluslararası anlaşma bulunmamaktadır. Bu nedenle, her ülke kendi durumuna göre bir düzenleme yapmaktadır. Örneğin; Kanada iklim değişikliğinden kaynaklanan doğal afetlerin yaşandığı ülkelerin vatandaşlarına, olağanüstü ve geçici durumlar nedeniyle sınırlı süreli olarak bu statüyü vererek koruma sağlamaktadır. Avusturya'da küresel iklim değişikliğinin neden olduğu felaketler nedeniyle yerinden olmuş kişiler geçici koruma altına alınmaktadır. ABD ise bu konuda daha kısıtlayıcı davranmakta; halen ABD topraklarında bulunan, kendi ülkesinde çevresel afetlerin geçici etkileri ve diğer sıra dışı ve geçici durumlar nedeniyle ülkesine döndüğünde kişisel güvenliği ciddi tehdit altında olan yabancı ülke vatandaşlarına geçici koruma statüsü tanımaktadır.

Uluslararası anlaşmaların olmaması, birçok ülkede iç hukukun iklim göçmeni tanımını kabul etmemesine neden olabilmektedir. Örneğin iklim değişikliğinin neden olduğu çevresel afetler ve ekonomik nedenlerle

Yeni Zelanda'ya iltica için başvuran Tuvalu halkına ve Kiribati halkına da Avustralya mahkemeleri olumsuz yanıt vermişlerdir. (Ekşi, 2016: 34). Hâlbuki Tuvalu ve Kiribati deniz seviyesinin yükselmesi nedeniyle hâlihazırda afetlerle mücadele eden ve yakın gelecekte sular altında kalacak olan ada ülkeleridir.

İKLİM GÖÇÜ BİR KOMPLO TEORİSİ Mİ?

François Gemenne, iklim göçü ile ilgili senaryolara şüpheci bakan birçok bilim adamından birisi olarak, iklim göçmeni sayılarının abartıldığını, insanların hangi saik ile göç ettiklerinin tespitinin kolay olmadığı, ancak birçok kişi ve kuruluşun ilerdeki muhtemel bir tehlikeye dikkat çekmek amacıyla komplo teorisi benzer yöntemlere başvurduğunu iddia etmektedir (Gemenne, 2021). Ona göre, bu tahminler çoğunlukla fiilen göç etmesi beklenen insan sayısına değil, risk altındaki bölgelerde yaşayan tüm nüfusa dayanmaktadır.

Aynı şekilde, Hein de Haas da iklim değişikliği sorununu kitlesel göç hayaletiyle ilişkilendirmenin gerçeklerden çok efsaneye dayalı olduğu, iklim değişikliğine ilişkin acil eylem iddiasını desteklemek için kıyameti andıran göç tahminlerinin kullanıldığı, bunun ise sadece gerçekleri saptırmak değil, aynı zamanda bu önemli konuyu sulandırmak anlamına geldiği kanaatindedir (Haas, 2021). Yukarıda isim ve görüşleri verilen yazarlar ve benzeri görüşteki birçok diğer yazar, iklimle ilgili göçü yakın bir tehdit oluşturmayan ve akıllı politikalarla kolayca çözülebilecek bir mesele olarak görmektedirler. Küresel ısınmanın bir mit / efsane olduğu, yaşanan bazı olumsuzlukların dünyanın doğal döngüsü içerisinde zaman zaman rastlanan olaylar olduğu, hatta "küresel yönetim"e

"Ne ölçüde küresel iklim krizi ile ilişkilendirilebileceği tartışmalı olsa da, aşırı hava olayları ve bu olayların sonucunda meydana gelen afetlerin dünyanın birçok yerinde insanları göç etmeye zorladığı bilinmektedir."

daha fazla destek sağlamak gibi gizli bir siyasal amacının bulunduğu da bu yazarlar tarafından dile getirilmektedir. Bu görüşün, ABD Başkanı Trump gibi popüler destekçilerinin bulunduğu da bilinmektedir.

Öte yandan, Andrew Baldwin (2013) gibi bazı yazarlar iklim değişikliği gibi küresel bir sorun nedeniyle de olsa ve "iklim adaleti" ve "herkesin uygun koşullarda yaşama hakkı" gibi modern insanın reddedemeyeceği kavramlar eşliğinde servis edilse; iklim göçüyle ilgili abartılı rakamların, göç alabilecek ülkelerdeki yabancı düşmanlığı ve göçmen karşıtlığını artırma ihtimalinin hiç de az olmadığı kanaatini taşımaktadırlar. Bu yazarlara göre, iklim

değişikliği konusunda bilinci artırmak amacıyla çoğunlukla iyi niyetli yaklaşımların ürünü olan böylesi abartılı rakamlar, iklim felaketlerinin yaşandığı küresel Güney'i felaketler, tehlikeler, aşırı nüfus gibi bir bölge olarak tanımlayarak Kuzey halklarında bir karşıtlık oluşturmakta ve zamanla iklim göçlerinin bir güvenlik sorunu olduğu algısını pekiştirmektedir (Sağsen, 2020).

Bununla birlikte, ne ölçüde küresel iklim krizi ile ilişkilendirilebileceği tartışmalı olsa da, aşırı hava olayları ve bu olayların sonucunda meydana gelen afetlerin dünyanın birçok yerinde insanları göç etmeye zorladığı bilinmektedir. Bu göç mutlaka dış göç anlamına gelmeyip, ülke içinde meydana gelen kitlesel göçleri de tetikleyebilir. Örneğin, Ülke İçinde Yerinden Edilmeyi İzleme Merkezi'ne (IDMC, 2021) göre, sadece 2020 yılında, iklime bağlı afetler 38 milyon insanın kendi ülkesi içinde başka bir bölgeye göç etmesine neden oldu. Bu sayı, silahlı çatışmalardan kaynaklanan zorunlu göç hareketlerinin üç katına yaklaşan bir oranı temsil etmektedir.

İKLİM GÖÇÜNÜN BOYUTU: RAPORLAR VE RAKAMLAR NE SÖYLÜYOR?

Her ne kadar birçoğu kendi içerisinde ve birbirleriyle çelişki barındırsa da, küresel ısınma, iklim değışikliği ve iklim göçü kavramlarının hâlihazır ve gelecekteki muhtemel etkileri üzerine oldukça kalabalık sayıda araştırma ve raporlar üretilmektedir. Bu araştırma ve raporlarda, araştırma konusuna göre farklı rakamlarla karşılaşılmaktadır. Ancak, fikir vermesi bakımından bazı rakamlar aşağıda zikredilmektedir.

Dünya Bankası tarafından yayımlanan bir rapora göre 2050 yılına kadar 262 milyon insanın iklim değışikliğine bağlı sebeplerle yerinden olmasının olası olduğuna işaret edilmektedir (Sağıroğlu, 2021: 3).

İsviçre merkezli İç Göç İzleme Merkezi (IDCM) tarafından yayımlanan raporda, sadece 2018 yılında 144 ülkeden 17,2 milyon insan göç ederken, 2008-2018 yılları arasında ise bu sayı 265 milyonu buldu.

Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP) ve Denizaşırı Kalkınma Enstitüsü tarafından 2017 yılında yayımlanan "İklim Değişikliği, Göç ve Yer Değiştirme" raporuna göre, 2016 yılında gerçekleşen en büyük 10 göç hareketliliği iklim sebebiyle oldu. Bu göçlerden en çok etkilenen ülkeler Filipinler, Çin ve Hindistan oldu. Rapora göre iklim değışikliği sebebiyle yakın gelecekte çok büyük kitlesel nüfus hareketleri gerçekleşebilir. Örneğin, 2050 yılında deniz seviyesinin yükselmesi, kuraklık, sel ve taşkınlar gibi sebeplerden 200 milyon insanın göç etmek zorunda kalması beklenmektedir.

2020 yılında 94 farklı ülkeden yaklaşık 25 milyon insanın göç ettiği tahmin edilmektedir (Güreşçi, 2023: 123)

Dünya Bankası verilerine göre 2050 yılına kadar 140 milyon insanın daha iklim değışikliği nedeniyle göç edebileceği tahmin edilmektedir (TRT, 2022).

Birleşmiş Milletler Mülteci Örgütünün (UNHCR) istatistiklerine göre 2010 yılından

bu yana iklim değışikliği sebebiyle 21,5 milyon insan, hâlihazırda yurtlarını terk etmek zorunda kalmış olup bu eğilimin hızlanarak artacağı öngörülmektedir (Güreşçi, 2023: 123)

2050 yılına kadar en az 1,2 milyar insanın iklim göçüne doğrudan veya dolaylı maruz kalabileceği de tahmin edilmekte olup, en fazla Ortadoğu, Afrika ve Asya ülkelerini derinden etkileyeceği öngörülmektedir (Daktilo1984, 2022'den aktaran, Güreşçi, 2023).

Birçok kaynakta yer alan en yaygın tahmin ise, 2050 yılına kadar dünyada 150-200 milyon insanın iklim değışikliği nedeniyle göç edeceği yönündedir.

Birleşmiş Milletler Çevre Programı (UNEP) ise iklim değışikliğinin göç akımlarını üç şekilde etkileyeceğini öngörmektedir: Küresel ısınma ve iklim değışikliği nedeniyle bazı bölgelerde tarım verimliliğini azaltması ve temiz su, bereketli toprak gibi ekosistem hizmetlerinin az bulunmasına sebep olması nedeniyle yaşanacak olan göç; özellikle tropikal bölgelerde aşırı yağış nedeniyle yaşanacak ani sel ya da akarsu taşmaları gibi uç hava olaylarının artması nedeniyle yaşanabilecek (2010 yılında Çin ve Pakistan'da olduğu gibi milyonlarca insanın yer değışmesiyle neticelenen) göç; ve deniz seviyesinin yükselmesi nedeniyle seviyenin altında kalan yaygın sahillerin yok olması üzerine yaşanacak göç.

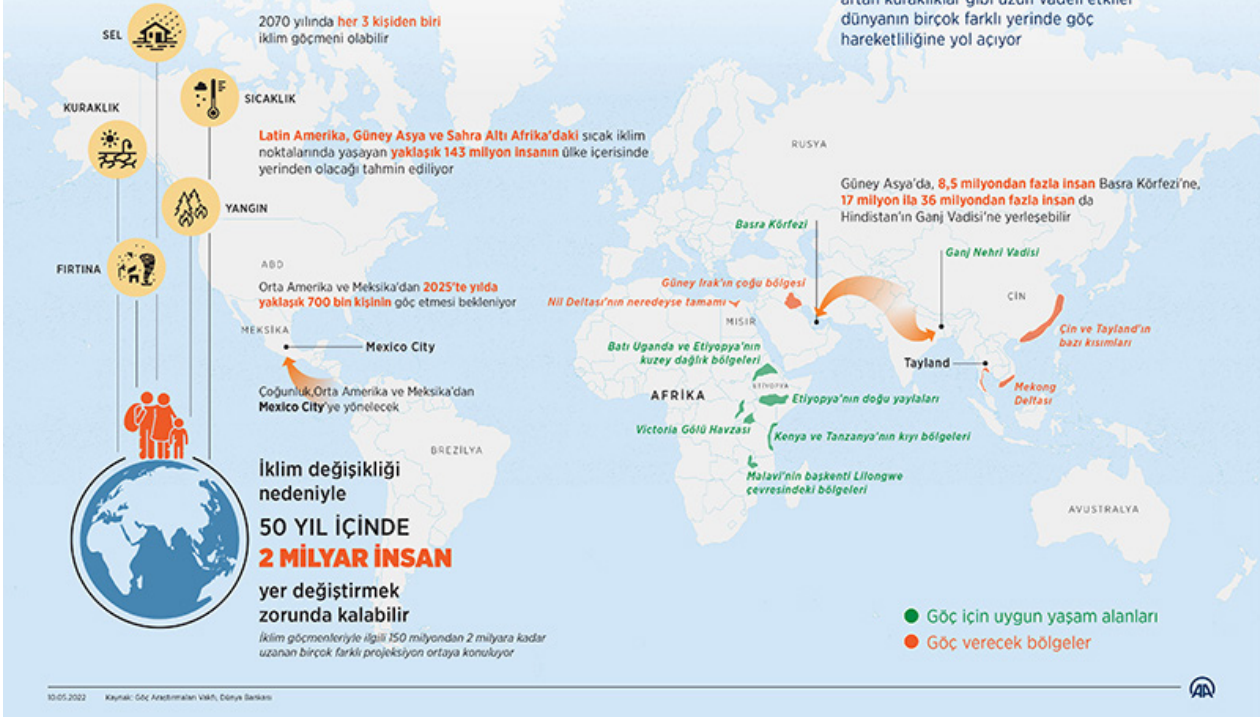
İKLİM GÖÇÜNÜN YÖNÜ VE BOYUTUNU ETKİLEYEBİLECEK FAKTÖRLER

İklim değışikliği ve göç arasındaki nedensellik ilişkisinin tarihsel kökenlerinin çok erken dönemlere dayandığı gerçeğidir. İnsanların kurak alanlardan daha sulak alanlara göç etmesi buna örnek verilebilir. Görece yeni olan ise insan/kapitalist dönüşümler aracılığıyla hızlanan iklim krizinin insan hareketliliğindeki daha yoğun ve büyük oranda kestirilemez etkisidir.

İklim göçünün daha çok Küresel Güney'den Küresel Kuzey'e (yoksul toplumlardan refah içindeki toplumlara) doğru, ülke

Muhtemel iklim göçü rotaları

indeki hareketlilikten daha çok ülkeler arasında bir hareketlilik şeklinde olacağı varsayılmaktadır. Ancak, göçün tek yönlü ve boyutlu olmayabileceğinin de göz ardı etmemek gerekmektedir (Gören ve İçduygu, 2023). Örneğin, yoğun bir kırdan kente göçün yanında (bilgi ve ulaşım teknolojilerinin de yardımıyla) köye ve doğaya geri dönüş hareketinin tahmin edilenden çok daha yaygın olması da mümkündür. Ayrıca, geniş coğrafyaya sahip ülkelerde farklı bölgeler arasında da yoğun bir göç hareketliliği de ihtimal dahilindedir. Ulus devletlerin yurt içi ve dışı önleme konusundaki politikaları ve kabiliyetleri de, göçün yönünün ve yoğunluğunun belirlenmesine katkı yapacaktır.

İklim krizi, Buzul Çağı'na benzer şekilde küresel çapta yaşanmakta olduğu / yaşanacağı için, yakın gelecekte dünyanın hiçbir bölgesinin iklim göçünden uzak kalamayacağı öngörülmektedir. Bir bölge ya göç veren yahut göç alan veya hem göç alan hem göç veren statülerinden birisine sahip olacaktır. Ancak bazı bölgelerin genel olarak

iklim krizinden diziki olarak en az etkilenen yerler olarak nüfus çekmesi kuvvetle muhtemeldir. Bu yerler arasında Mexico City, Basra Körfezi, Hindistan'ın Ganj Vadisi, Afrika'da Victoria Gölü Havzası, Etiyopya'nın Doğu Yaylaları ve Malavi'nin başkenti Lilongwe çevresindeki bölgeler, Kenya ve Tanzanya'nın kıyı bölgeleri, Batı Uganda ve Etiyopya'nın kuzey dağlık bölgeleri bu bölgeler arasında bulunmaktadır.

İklim göçünün, iklim değişikliğinin hızlanarak iklim adaletinin giderek daha fazla bozulmakta olması nedeniyle önümüzdeki yıllarda daha yoğun şekilde yaşanacağı ve iklim mültecilerinin sayısının giderek artacağı öngörülmektedir. Örneğin, 2050lerde bu rakamın 200 milyon kişiye ulaşması söz konusu olabilir.

İklim değişikliğinden en fazla etkilenen, tahmin edileceği üzere yoksul kesimlerdir. Varlıklı kişi, aile ve gruplar, genellikle bu süreçten en az etkilenme, hatta süreci daha fazla güç ve kar elde etmek yolunda fırsata çevirme imkânına da sahiptirler. Dolayısıyla, iklim göçünde hareketliliğin

öncelikle iklim değişikliğinin vurduğu yoksul kesimler arasında olacağını varsaymak yanlış olmayacaktır. Ancak, yapılan bazı araştırmalar, varlıklı kesimlerin de iklim hareketliliğine katılma eğiliminde olduklarını göstermektedir. Daha iyi bir iklimde ve daha iyi fiziki ve sosyal şartlarda yaşama isteği, görece varlıklı kişi ve kesimler için de yurt içi ve yurt dışında göç için bir motivasyon kaynağı olabilir. Emekli İngilizlerin Avustralya'ya ve bazı Avrupa ülkelerinin vatandaşlarının Türkiye'ye göç etmesi nasıl gerekçelendiriliyorsa, daha büyük hareketliliklerin de benzer gerekçelerle gerçekleşmesi muhtemeldir.

İklim değişikliği nedeniyle göçlerin, daha çok daha iyi hayat şartlarına kavuşma ve fakir kesimler için hayatta kalabilme dürtüsü nedeniyle gerçekleştiği tezi, mevcut literatürde ağırlık kazanmaktadır. Ancak, gerek akademik gerekse popüler literatürde sosyo-psikolojik yönün büyük ölçüde ihmal edildiği ve kültürel nedenlerin göç etme veya etmeme tercihinde tol oynadığı gerçeğine yeterince dikkat çekilmediği görülmektedir. Halbuki hangi nedenle olursa olsun göç sürecinin ve sonrasının, göç edenler sosyo-ekonomik, dini ve psikolojik

düzeyde ciddi etkileri olmaktadır. Göç edilen ülkedeki hakim kültür tarafından asimile edilme, kendi kültür din ve geleneklerini yaşayamama ve zamanla unutmaya korkusu, potansiyel göçmenler için ciddi bir endişe kaynağıdır. Bu nedenle, iklim göçünün öngörülenden daha karmaşık dinamikler içerdiğini ve beklenenden daha az olabileceğini varsaymak yanlış olmayacaktır.

İklim göçü, çoğunlukla tek başına iklim nedeniyle gerçekleşmez, diğer siyasi, iktisadi ve sosyal nedenlerle iklim bozulmaları bir araya geldiğinde, iklim göçü hızlanmaktadır. Black vd.,nin (2011) çoklu

nedensellik (multicausality) ağı yaklaşımı, göçün nedenleri arasındaki karmaşıklık ve karşılıklı ilişkileri anlama konusunda iyi bir çerçeve sunmaktadır. (Gören ve İçduygu, 2023: 9).

İKLİM GÖÇÜ VE TÜRKİYE

Nerden bakarsak bakalım, Türkiye'nin iklim göçü hareketliliğinin dışında kalması mümkün değildir. Her ne kadar eskisi kadar net olarak görülmesi de dört mevsimin bulunduğu ender bir coğrafi konumda bulunması; su zengini olmasa da su fakiri ülkeler arasında yer almaması; coğrafya şekillerinin tekdüze (sadece ova, sadece dağ veya sadece çöl vb) olmayıp çeşitlilik göstermesi; çok sıcak veya çok soğuk bir

ülke olmaması; ve topraklarının verimliliği gibi faktörler, tarihin her döneminde Türkiye'yi yaşanmak için gelinen ve kalınan bir ülke haline getirmiştir. Ayrıca, hızla gelişen sanayisi, tabii ve tarihi güzellikleri ile turizm imkanları bol bir ülke olmasının iş imkanları oluşturmada avantaj sağlamasının yanında toplumsal çeşitlilik ve hoşgörü gibi sosyal faktörler de, Türkiye'yi hem göç yolları için bir kavşak noktası hem de yurt dışı göç çeken bir coğrafya haline getirmiştir. İklim nedeniyle meydana gelecek göç için de, adres ülkelerin içerisinde Türkiye'nin de bulunması

doğaldır. Bu nedenle, yakın gelecekte Türkiye'ye yurt dışından yoğun bir iklim göçü ihtimali oldukça yüksektir.

İklim değişikliği nedeniyle yurt dışına göç etme kararına etki eden sosyal, siyasi ve iktisadi etmenlerin Türkiye'nin etrafında ve yakın çevresindeki, ülkelerde yoğun olarak varlığı, Türkiye'ye yurt dışından iklim mültecilerinin giderek artan miktarda geleceğinin öngörülmesine zemin teşkil etmektedir. Rusya-Ukrayna Savaşı, Balkanlardaki gerginlikler, Suriye ve Afganistan'daki iç savaş, İran'daki rejimin baskıcı niteliği, Ortadoğu'daki Arap

"İklim değişikliği nedeniyle göçlerin, daha çok daha iyi hayat şartlarına kavuşma ve fakir kesimler için hayatta kalabilme dürtüsü nedeniyle gerçekleştiği tezi, mevcut literatürde ağırlık kazanmaktadır."

ülkelerinin istikrarsızlıkları, Ortadoğu ve Akdeniz havzasının su fakiri haline gelmesi, Türkiye'nin Müslüman bir halka sahip olmasının ve bu topraklardaki hoşgörünün çekici olması, Türkiye'nin Japonya gibi sıkı bir göç önleyici politikasının olmaması ve gelişen tarım ve sanayi alanlarında mültecilerin ucuz iş gücü olarak kabul görmeleri gibi faktörler, yurt dışından göçü teşvik etmektedir.

Uluslararası kurum ve kuruluşların raporları da büyük ölçüde benzeri sonuçlara ulaşmaktadır. Örneğin, Dünyanın en prestijli tıp dergilerinden The Lancet'te yayımlanan bir araştırmada 2050'den sonra dünya nüfusunun azalmaya başlayacağı ancak Türkiye'de nüfus artışı yaşanacağı; Kanada, ve İsveç ile birlikte Türkiye'nin de en fazla göç alan üç ülke arasında olacağı öngörülmektedir. Bu sonuçta diğer etmenler kadar iklim mültecilerinin de etkisi olacağı kuşkusuzdur.

Ayrıca, görece daha küçük bir oranda da olsa, Türkiye'den başka ülkelere yönelik iklim göçü olabileceği de ihtimal dışı tutulmamalıdır. Örneğin, Birleşmiş Milletler

İklim Değişikliği Paneli (IPCC) raporlarında Türkiye'nin de üzerinde bulunduğu Akdeniz havzasında, küresel ortalamadan %25 daha fazla bir ısınma gerçekleşeceği öngörülmektedir. Buna göre, muhtemel bir 2 derecelik ısınma sonucunda Akdeniz'deki gıda mevcudiyetinde ciddi bir azalma meydana gelecek, orman yangınlarının ve aşırı hava olaylarının sıklığının ve yoğunluğu artış gösterecektir. Bu da bu bölgeyi görece daha yaşanamaz hale getirebilir. Örneğin, Türkiye yüzölçümünün yüzde 60'ının çölleşmesi büyük ihtimal olarak görülmektedir (Hockenos, 2021). Ayrıca, bir Dünya Bankası raporunda (WB, 2020) ise 21. yüzyılın sonlarına doğru Avrupa ve Orta Asya Bölgesinde uç iklim olaylarına en çok maruz kalacak 3. ülke olduğu ifade edilmektedir.

NE YAPMALI?

Biermann ve Boas (2008), iklim mültecileri ile ilgili şu adımların atılabileceği kanaatinde:

1. İklim mültecisi haline gelmiş kişiler için sadece acil müdahale ve afet yardımı değil, planlı ve gönüllü yeniden yerleşim politikaları uygulanmalıdır.

2. İklim mültecilerinin, siyasi mülteciler gibi evlerine dönemeyecekleri kabul edilerek, kalıcı göçmenler olarak yerleştirilmelidirler.

3. İklim mülteci rejimi, mevcut BM mülteci rejiminde olduğu gibi bireysel olarak zulme uğrayan insanların değil, insan gruplarının ihtiyaçlarına göre şekillendirilmelidir.

4. Devletler, kendi ülkeleri dışında iklim değişiminden zarar görmüş toplulukları destekleyerek mümkünse onları yerinde tutma, bu mümkün olmaz ise uygun ülke ve bölgelere yerleşmeleri için yardım etmelidirler.

5. İklim mültecilerinin korunması sadece mağdurları değil, tüm dünyayı ilgilendiren bir sorun ve küresel bir sorumluluk olarak görülmelidir.

Ek olarak, aşağıdaki politika önerilerinin de faydalı olabileceği düşünülmektedir:

Öncelikle, İklim mültecilerinin çaresizliği ve zor durumda olmalarının bir insan hakları sorunu olarak kabul edilmesi ve onların da güvenli ve elverişli bir ortamda yaşama hakları bulunduğu, uluslararası düzen tarafından kabul edilmelidir. Çünkü eğer ulus devletler sadece kendi sınırları içerisindeki insanları korumayı önceleyen politikalarında devam ederlerse, milyonlarca insan, çoğunlukla kendilerinin sorumlu olmadıkları afetler nedeniyle, ülkelerinde veya bölgelerinde "tutsak" gibi yaşamak durumunda kalacaklardır.

İklim göçü ve iklim mülteciliği küresel bir sorun olması nedeniyle çözümün de Birleşmiş Milletler uhdesinde ve uluslararası hukuk çerçevesinde olması gerekmektedir. İlk yapılması gereken de uluslararası mevzuat eksiğinin giderilerek kapsamlı ve vizyoner bir uluslararası antlaşmanın imzalanmasıdır. Ancak, maalesef uluslararası hukuk belgelerinde henüz iklim mülteci ifadesini karşılayan bir statü bulunmamakta olduğu gibi,

Birleşmiş Milletler Yüksek Komiserliği de "iklim "mülteci" ifadesini kabul etmeyerek, bu statünün mülteci hukukunda olmadığını belirlemektedir (Guterres, 2009: 9). Bu durum ise, devletlerin iklim göçmenlerine koruma sağlama yükümlülüklerinin olup olmadığı, eğer varsa bu sorumluluğun kapsamının ne olacağı konusunda muğlaklık meydana getirmektedir.

Her ülke, kendi mülteci kapasitelerini belirleyerek iklim mültecilerini kabul ederek onları ulusal uyum politikaları yoluyla mültecileri kendi halkları ile entegre olmaya

yönlendirmelidir. Böylece, küresel bir sorunu sadece iklim mültecileri değil, her ülke kendi kapasitesince sırtına yüklenmiş olacaktır. İklim adaletinin sağlanmasında bu oldukça önemli bir noktadır.

Göçün ne kadar zor bir süreç olduğu hatırlanarak, iklim göçmenleri için güvenli yollar ve kolaylaştırıcı hizmetler sunulmalıdır. Bu konuda Birleşmiş Milletler' in ve uluslararası sivil toplum

kuruluşlarının çok daha fazla aktif olması gerekmektedir.

Her ne kadar göç olgusu insanlık tarihi kadar eski olsa da, günümüzde bireylerin kitleler halinde sosyal, ekonomik, siyasi vb. nedenlerle bölgeler arası hareket etmesi daha kolay ve popüler hale gelmiştir. "Bireyler daha iyi ülkelere kendi imkânları ile (eğitim, iş, vatandaşlık yolu vb.) değil göç ederek gitmeyi daha kolay görmekte ve aslında gerçekten ihtiyacı olan zor durumdaki insanlar için planlanan düzenlemeleri suiistimal ederek ülkeler arası güveni sarsmaktadır" (İnce, 2023:Ç 2). Bu durum, iklim krizi gibi küresel bir olguyu bahane ederek yapılabilecek göçleri özendirilmektedir. Özellikle nüfus çeken bölgelerdeki ulus devletlerin sıkı ve tutarlı mülteci politikaları üretip uygulamalarında fayda vardır.

" Her ülke, kendi mülteci kapasitelerini belirleyerek iklim mültecilerini kabul ederek onları ulusal uyum politikaları yoluyla mültecileri kendi halkları ile entegre olmaya yönlendirmelidir."

KAYNAKÇA

Balcılar, Ayşe Nur, 2022, "İklim Adaleti Bağlamında Sınırlar Ve İklim Göçü", Uluslararası Eşitlik Politikası Dergisi Cilt 2 Sayı 1

Baldwin, Andrew, 2013, 'Racialisation and the Figure of the Climate-Change Migrant', Environment and Planning A: Economy and Space, 45(6), pp. 1474-90

Black, R., Adger, W. N., Arnell, N. W., Dercon, S., Geddes, A., & Thomas, D. (2011). "The Effect Of Environmental Change On Human Migration". Global Environmental Change, 21, S3-S11. <https://doi.org/10.1016/j.gloenvcha.2011.10.001>

Biermann, F. ve Boas, I. (2008). Protecting Climate Refugees: The Case for a Global Protocol. Environment: Science and Policy for Sustainable Development, 50(6), ss. 8-17.

Biermann, F. ve Boas, I., 2010, "Preparing for a Warmer World: Towards A Global Governance System to Protect Climate Refugees", Global Environmental Politics, 10(1), 60-88.

Bilben, M. (2019). Dünyadan Örnekler Işığında İklim Değişikliği Kaynaklı Göçleri Anlamak. Mediterranean Journal of Humanities, 9(2): 335-355

Daktilo, 1984, (2022). <https://daktilo1984.com/forum/yeni-bir-insanlik-krizi-iklim-gocu/> (06.06.2022).

De Haas, Hein, 2021, Climate refugees: The fabrication of a migration threat, <https://heindehaas.blogspot.com/2020/01/climate-refugees-fabrication-of.html> 15 Nisan 2021

Ekşi, Nuray, 2016, "İklim Mültecileri", Göç Araştırmaları Dergisi, 2 (2), 10-58

Gemenne, François 2009, 'Environmental Migration: Normative Frameworks and Policy Prescriptions', Doctoral Thesis, Sciences-Po, Paris.

Gören, Hacer ve Ahmet İçduygu, 2023, İklim Değişikliği ve Göç: Küresel Tartışmaları Türkiye'ye Taşımak, MiReKoc Çalışma Notları, Koç Üniversitesi.

Guterres, A. (2009). Climate Change, Natural Disasters And Human Displacement: A UNHCR Perspective. Geneva: UN, <http://www.unhcr.org/4901e81a4.pdf>

Guterres, A. (2009). Climatechange, naturaldisastersandhumandisplacement: a UNHCR perspective. Geneva: UN. Erişim adresi: <http://www.unhcr.org/4901e81a4.pdf>

Güreşçi, Ertuğrul, 2023, Geleceğin Dünyasının Göç Krizi: İklim Göçü, Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi, Yıl: 10, Sayı: 64,

Hockenos, Paul , 2021, As the Climate Bakes, Turkey Faces a Future Without Water", <https://e360.yale.edu> (30 September 2021).

IDMC, 2021, Ülke İçinde Yerinden Edilme Endeksi 2021 Raporu. https://www.internaldisplacement.org/sites/default/files/publications/documents/grid2021_idmc.pdf

İnce, Duhan Alptürk, 2023, Dünyanın Geri Dönülmez Yolu İklim Krizi ve İklim Göçleri, 21. Yüzyıl Türkiye Enstitüsü, 27 Ocak 2023

Intergovernmental Panel on Climate Change (IPCC). (2022a). Climate Change 2022: Impacts, Adaptation, and Vulnerability. Working Group II Contribution to the Sixth Assessment Report of the Intergovernmental Panel on Climate Change.

Ökten Sipahioğlu, Buket, 2022, "Küresel İklim Değişikliğinin Bir Sonucu Olarak İklim Göçü", Akademik Hassasiyetler, Cilt 9, Sayı 20.

Sağiroğlu, Ali Zafer (2021). İklim Değişikliği ve Göç. Göç Politika - Analiz 2. Ankara: AYBÜ Göç Politikaları Uygulama ve Araştırma Merkezi.

Sağsen, İ. (2020). Bir Uluslararası Güvenlik Meselesi Olarak İklim Temelli Göç. Güncel Uluslararası Güvenlik Sorunları 289-310. Ankara: Nobel Yayınevi

TRT, (2022). <https://www.trthaber.com/haber/yasam/iklim-gocu-artiyor-2020de-25-milyonkisi-gocetti-600759.html>.

United Nations, Department of Economic and Social Affairs, International Migration 2020 Highlights (ST/ESA/SER.A/452)s. 1-17.

World Bank (WB), 2020, Poverty and Shared Prosperity 2020: Reversals of Fortune, Washington DC, <https://www.worldbank.org>.